

FRANK EBSEN

Forskningens
betydning for
pædagogers
praksis

Danmarks Pædagogiske
Universitetsforlag
Danish School of Education Press

Forskningens betydning for pædagogers praksis

HPA-projektet

Frank Ebsen

©2009 Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag og forfatteren

1. udgave

ISBN : 978-87-7684-312-0; 978-87-7507-353-5 (elektronisk udgave)

DOI: 10.7146/aul.82.76

Forside og sats : Og Jensen, grafisk design

Kopiering af denne bog er kun tilladt ifølge aftale med Copydan

Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag

Tuborgvej 164

2400 København NV

www.forlag.dpu.dk

INDHOLD

4	Forord
6	Introduktion
9	<i>Pædagogers praksis og forskning</i>
9	<i>Professionen pædagog og forskning</i>
10	<i>Pædagogens praksis – handlekompetence</i>
12	Brug af forskning
12	<i>En bølge af evidens</i>
15	<i>Evalueringer</i>
16	<i>Anvendelse af forskning – implementering</i>
22	Pædagogers brug af forskning – en skemaundersøgelse
22	<i>Metode</i>
23	<i>Datagrundlag – populationen</i>
24	<i>Kilder til viden</i>
27	<i>Spredning af viden</i>
29	<i>Særlige grupper</i>
30	Sammenfatning og diskussion
30	<i>Sammenfatning</i>
31	<i>Diskussion</i>
31	<i>Den professionelles kompetencer og muligheder</i>
32	<i>Den organisatoriske kontekst</i>
33	<i>Forskningens karakter</i>
35	<i>Afsluttende bemærkninger</i>
36	<i>Litteratur</i>

FORORD

Artiklen "Forskningens betydning for pædagogers praksis" indgår som en del af afrapporteringen af forskningsprojektet "Handlekompetencer i pædagogisk arbejde med socialt udsatte børn og unge - indsats og effekt" (HPA-projektet).

Artiklen repræsenterer en afrunding af en delundersøgelse af videns betydning for praksis. Her belyses delelementer som lovgivningen og forskning. Denne artikel går i dybden med, hvordan forskning spredes, og hvorvidt pædagoger bruger forskning i deres arbejde.

HPA-projektets sigte er at udvikle metoder, der giver pædagoger mulighed for at udvikle deres pædagogiske handlekompetencer, så de kan fremme udsatte børns handlemuligheder og livschancer. HPA-projektets begrebslige udgangspunkter har været "negativ social arv" og "pædagogers handlekompetencer". Projektets intention er, at identificere pædagogiske interventioner, der opnår de bedste resultater i forhold til at bryde den negative sociale arv. Projektet lægger vægt på både børns og pædagogers handlekompetencer, og fokuserer på sociale- og læringskompetencer.

HPA-projektet har ført til udarbejdelsen af en Kvalifikationsmappe, som de pædagogiske personaler og konsulenter har arbejdet selvstændigt med i løbet af interventionsforløbet. Materialet er anvendt i forbindelse med interventionens tre delelementer: Studiedelen, hvor institutionerne er blevet introduceret til et fælles begrebsligt grundlag for arbejde med pædagogisk fornyelse relateret til udsatte børn; en procesdel med udgangspunkt i begrebet "handlekompetence"; en innovations- og organisationsdel med inspiration til pædagogisk fornyelse.

Materialet har været afprøvet i såvel institutionerne som i konsulenter arbejde med at give supervision til institutionerne, der arbejder med HPA-interventionen. I 2006-2007 blev materialet i sin første form anvendt i forbindelse med projektet. Siden er HPA kvalifikationsmappen revideret og den henvender sig til ledere og personale i dag- og døgninstitutioner, pædagogiske konsulenter samt forskere, studerende, praktikere, politikere og alle med interesse og ansvar for udvikling af samfundsmæssige indsatser over for udsatte børn.

HPA-projektet er gennemført ved Danmarks Pædagogiske Universitets-skole (DPU) og er finansieret af Det Strategiske Program for Velfærdsforskning (Socialministeriet) i perioden oktober 2005 frem til maj 2009. I projektet har flg. samarbejdspartnere været involveret: Den sociale Højskole København (Professionshøjskolen Metropol), Frøbel Seminarium (Professionshøjskolen UCC), Jysk Pædagog seminarium (VIA University College), Ålborg Socialpædagogiske Seminarium (Professionshøjskolen University College Nordjylland) samt konsulenter fra Århus og Hvidovre Kommune og praktikere i dag- og døgninstitutioner i to kommuner – Hvidovre og Århus. Projektet var organiseret på DPU i en koordinationsgruppe, en projektgruppe og projektmodulgrupper, samt en baggrundsgruppe og en nordisk forskergruppe.

En tak skal rettes til Martin Olsson, forsker ved Socialforskningsinstituttet (SFI), der har fungeret som Peer-Reviewer på denne artikel.

Frank Ebsen

Forskningschef Forskningscenter for Socialt Arbejde

Professionshøjskolen Metropol

INTRODUKTION

”What Works”, eller hvad virker, har i de senere år været et tilbagevendende omdrejningspunkt i diskussionen af socialt og pædagogisk arbejde. Der har været stor interesse for at finde en sikker dokumentation – evidens – for de gode metoder eller ”best practice”, og efterfølgende udbrede kendskabet til alle kommuner, institutioner og professionelle i form af pædagoger, lærere, socialrådgivere m.v. Forhåbningen har været at finde og udbrede brugen af sikre metoder til at løse sociale problemer.

Ideen med at finde og bruge effektfulde metoder til at hjælpe og bistå mennesker i udsatte positioner er svær at være uenig i. Det er kritisk, hvis de personer, som har størst behov for hjælp udsættes for usikre sociale eksperimenter. Når det oven i købet er efterladte og forsømte børn, der bliver en del af et socialt eksperimentarium, bliver det yderligere uholdbart. Det illustreres historisk af eksempler på, hvordan gode intentioner overfor udsatte børn giver uheldige resultater. Fx medvirkede den kendte filantrop Barnardo fra slutningen af 1800 tallet til udsendelsen af over 100.000 fattige arbejderbørn til Canada, USA og Australien ofte uden og mod deres fattiges forældres viden og vilje (Parr, 1980). Et andet eksempel er tvangsfjernelse af børn fra norske taterfamilier op til 1960 (Sundell & Vinnerljung, 2008).

Arbejdet med socialt udsatte børn er imidlertid vanskeligt at sætte på en enkel videnskabelig formel. En af udfordringerne er, at arbejdet med børn ikke kun trækker på den professionelles faglige viden og erfaring. Det trækker også på dennes lægmandsviden om børn, som er til stede fra første færd i arbejdet, og nemt overføres måske ubevidst til den professionelle praksis (Rosen, 2006). Derved angives, at professionelle i beslutningssituationer ikke er logiske og rationelle i traditionel forstand, men anvender ”intuitive strategier og enkle metoder som kan være tilstrækkeligt effektive men som også kan blive årsag til skævheder og systematisk fejlagtighed¹.” (Rosen, 2006). Forskning eller evidens kan medvirke til at fjerne de fejlagtige handlinger, og må indtage en plads i sammenhæng med andre typer af viden, pædagoger bringer i spil. Udviklingen af en evidensbaseret praksis må derfor tage udgangspunkt i, hvordan pædagoger anvender forskning.

Forsøget på at skabe en evidensbaseret praksis på et socialt område

1 Rosens citat er fra Shafir, E. & LeBoeuf, R.A. (2002): Rationality, Annual Review of Psychology, 53, 491-517.

med interagerende pædagoger og børn i institutioner udfordres på en række felter. For det første er frembringelsen af en sådan viden – evidens – en vanskelig proces. Opgaven er kompleks. Det er en stor udfordring at finde de rette metoder og gennemføre det omfattende målearbejde (Bergmark & Lundstrøm, 2006). En attraktiv løsning er i lighed med den medicinske forskning at bruge randomiserede undersøgelser til at finde den bedste behandling. Det stiller krav om et helt sæt af sociale handlinger inden målingen foretages: Brugere skal opdeles i test-ikke/test grupper; pædagogers handlinger skal lægges fast i en protokol/metodebeskrivelse; det skal afklares hvornår behandlingen er afsluttet, og selve målemetoden skal være præciseret og gennemførlig. Alt dette har været temmelig omdiskuteret, og det kan konstateres, at der forestår et udviklingsarbejde inden de forskellige problemer bliver løst (Olsson, 2009).

Det paradoksale er, at der trods diskussionen stort set ikke er igangsat randomiserede undersøgelser i Danmark. Denne form for evidens er stort set ikke eksisterende, og et enkelt forsøg på ældreområdet blev aldrig afsluttet (Ebsen, 2005). Det er således altid udenlandske undersøgelser, der henvises til, hvilket kan bekræftes af henvisningerne på hjemmesiden fra Styrelsen for social service.

Det er dog ikke udfordringen med at finde evidens, som er det væsentlige i denne artikel. Det er i stedet den anden udfordring med at sikre, at der udvikles en evidensbaseret praksis. Når der er evidens for, at en social indsats er god eller dårlig, er det vigtigt, at resultatet bliver spredt, så forskningen bliver brugt til at stoppe eller hindre anvendelsen af metoder med negative virkninger. Det stiller krav om, at praktikere og de organisationer de befinder sig i, kommer til at kende den nye viden, og omsætter den i nye handlinger. Det handler om, hvordan forskning bliver eller ikke bliver en del af en pædagogisk praksis i arbejdet med fx socialt udsatte børn.

Når forskning medvirker til at kvalificere praksis og tages i anvendelse af praktikere i deres daglige arbejde, kan det karakteriseres som en evidensbaseret praktik. Det er en idé som udsprang af den medicinske verden for at sikre, at behandlinger var virksomme og ikke havde (for) voldsomme bivirkninger. En af de medicinske ophavsmænd beskriver det således:

”bevidst, eksplicit og velovervejet brug af eksisterende bedste evidens til at træffe beslutninger om helbredelse af hver patient, baseret på færdigheder som tillader lægen at vurdere både personlig erfaring og ekstern evidens på en systematisk og objektiv måde.” (Sackett et al., 1997 her citeret fra Bilson, 2005:2)

Evidensbaseret praksis fremstår ofte afklaret og indlysende, selv om den dækker over forskellige definitioner (Bhatti et al., 2006; Marthinsen, 2004). Der kan fx sondres mellem evidensbaseret praksis, evidensstøttede interventioner og praksisvejledninger, hvor først nævnte sker på grundlag af en mere stringent forskningsmæssig bevisførelse end de øvrige (Mullen et al., 2008). Ofte vil evidens referere til resultater, som fremkommer på grundlag af randomiserede undersøgelser, der viser klare effekter af veldefinerede og afgrænsede interventioner. Det kan dog også opfattes som forskning, som gennem sine eksemplificeringer eller afsløringer er med til at korrigere fx pædagogers praksis. Den vigtigste afgrænsning for en evidensbaseret praksis er, at den adskiller sig fra lægmandsviden og individuelle erfaringer, og er produceret efter retningslinjer, som følger forskersamfundets krav til reliabilitet og validitet. Der er en kløft mellem frembringelsen af forskningen og det daglige praktiske arbejde, som også viser sig ved, at forskning produceres i en verden adskilt fra praktikere. Etablering af en evidensbaseret praksis handler derfor også om at finde ud, hvordan forskning – evidens – kan blive en del af pædagogers praksis.

I HPA-projektet, som er udgangspunkt for denne artikel, var målet at bygge bro mellem forskeres opfattelse af det pædagogiske arbejde med udsatte børn, og den dagligdag en række institutioner og pædagoger indgik i. Resultatet af projektet er nærmere præsenteret hos Jensen (Jensen et al., 2009). Et led i projektet var at undersøge nogle af de typer af viden udenfor pædagogers praksis, som har betydning for samme praksis. Det er fx lovgivning om børn med behov for særlig støtte (Ebsen, 2008:a) og dansk forskning i arbejdet med udsatte børn og unge (Ebsen, 2008:b)². Denne artikel er det sidste bidrag, hvor der ses nærmere på sammenhængen mellem forskning og pædagogers arbejde, for at diskutere, hvordan forskning bliver brugt i sammenhæng med trenden om evidensbaseret praksis. I den forbindelse præsenteres en empirisk undersøgelse af, hvordan ansatte i dag- og døgninstitutioner anvender forskning.

Det følgende indledes med et afsnit om sammenhængen mellem pædagogers arbejde og forskning. Siden følger et afsnit om hvordan forskning bliver brugt i socialektoren og et afsnit med en empirisk undersøgelse af pædagogers brug af viden. Til sidst forbindes de første afsnits indsigter med den empiriske undersøgelse i en diskussion af forsknings betydning for en professionel pædagogisk praksis.

² Implementering af forskning og evalueringsforskning i relation til HPA projektet er desuden diskuteret i Jensen&Rasbech, 2008, og Rasbech&Jensen, 2008.

PÆDAGOGERS PRAKSIS OG FORSKNING

Det har været en overraskelse for udfærdigelsen af artiklen, at jeg ikke har kunnet finde litteratur, der direkte belyser, hvordan forskning har haft betydning for pædagogers praksis. Der argumenteres i mange sammenhænge for mere forskning på området (Bayer & Brinkkjær, 2006; Jespersen, 2006), men der gives ikke eksempler på, hvilken betydning forskning konkret har haft for en praksis.

Professionen pædagog og forskning

Der er flere, der har skrevet om viden og professionen pædagog. De skriver, at pædagoger først dannes gennem uddannelsen som profession, som så sidenhen omsættes i en praksis som pædagoger (Bayer & Brinkkjær, 2003: kap.3). Dermed læner de sig op af den udbredte opfattelse, at viden siver ned fra forskningsverdenen gennem uddannelsessystemet til praktikerne. Bayer & Brinkkjær (2003) skriver, at uddannelse og praksis udvikles i to adskilte "settings", og pædagoger er glade for uddannelsen, men kritiske overfor dens relevans for praksis. De beskriver ikke, hvordan forskningsviden mere specifikt får betydning for uddannelse eller praksis. De ser grunduddannelsen som en udifferentieret enhed, og det er ikke muligt i deres undersøgelse at udsondre enkeltelementer i uddannelsen fx hvilke typer af forskning, der har betydning for pædagogers uddannelse og senere praksis.

Det videnskabelige samfunds viden har kun en begrænset betydning for pædagogers praksis (Bayer & Brinkkjær, 2006). Det skyldes, at det ikke er muligt direkte at omsætte viden fra systematiske vidensstrukturer til den komplekse praksis pædagoger indgår i. Det kan f.eks. eksemplificeres ved, at pædagogen ønsker simple svar på komplicerede spørgsmål, og oven i købet risikerer at få svar, der viser, at hun i sin adfærd ikke er en del af løsningen men en del af problemet (Andersen, 2007). Det kan også eksemplificeres ved, at det pædagogiske arbejde er præget af en bevægelighed, hvor situationer ændrer sig i takt med, at børn indgår i nye fællesskaber og positioner – fra tid til anden og fra sted til sted, og dermed gør det vanskeligt at bruge et forskersamfunds generaliserede viden (Højholt, 2007).

Forskningsviden konstrueres udenfor pædagogens handlingsunivers og udvikles på andre betingelser bl.a. for at honorere krav, som er særlige for forskersamfundet. Sammenhængen mellem forskning og praksis kan forstås som en rekontekstualisering, hvor forskningsamfundets viden transformeres ind i pædagogens kontekst. Måske bliver tilegnelse og brug af forskning evt. via et uddannelsessted transformeret til en særlig måde

at ordne dagligdagens indtryk i pædagogers virksomhed. (Bayer & Brinkkjær, 2006).

Bayer & Brinkkjær (2003, 2006) fastholder en forbindelse mellem forskning og praksis, selv om den ikke specificeres. Andersen (2007) udvikler en teori om pædagogens praksis uden at diskutere, hvordan forskning kan have betydning. I stedet argumenteres kritisk imod den eksisterende evalueringstendens og den deraf afledte styring af det pædagogiske arbejde³.

Udover den utydelige forbindelse mellem forskning og pædagogens praksis har det også betydning, at forskning i pædagogers praksis er relativ ny og uudviklet. Der er således ikke mange undersøgelser at støtte sig til, og der eksisterer ikke en kritisk masse af viden på området. (Bayer & Brinkkjær, 2006, Jespersen, 2006)

Pædagogens praksis – handlekompetence

Den manglende forskning i pædagogers praksis gør det vanskeligt at forstå, hvordan forskning øver eller ikke øver indflydelse. Det kan give anledning til misforståelser, og urealistiske forventninger til, hvad pædagoger kan og bør gøre. Der er risiko for, at opfattelsen af pædagogers praksis bliver så ideel, at stort set alle evalueringer fører til kritik (Andersen, 2007, Højholt, 2007).

Den manglende forskning betyder dog ikke, at der ikke bliver opstillet teorier for pædagogers praksis (se fx Andersen, 2007). I HPA-projektet danner en af disse teoridannelser med begrebet handlekompetence baggrund for projektet (Jensen et al., 2009). Teorien om handlekompetence søger, at koble teorier om kompetencer i kontekster (situeret læring) med teorier om overførsel af kompetencer fra en kontekst til en anden (Nygren 2004:kap.1). Begrebet handlekompetence rummer både en potentiel og en kontekstspecifik fremtrædelse (Nygren, 2004:kap6).

Handlekompetence sammensættes af fire dele: Arbejdsrelevante kundskaber, færdigheder, kontrol over ydre betingelser og en identifikation af praksisfællesskabets opgaver. De fire elementer smelter sammen i det arbejdsrelevante handlingsberedskab, hvoraf en del udløses i den specifikke kontekst, den professionelle indgår i. Når det sker, demonstreres den professionelle handlekompetence. (Nygren, 2004)

³ Andersen (2007) opdeler pædagogens arbejde i tre faser: planlægning, handling og evaluering. Han diskuterer imidlertid ikke om, eller hvordan forskning kan bidrage til at kvalificere især planlægning og evaluering. Det bliver pædagogens individuelle proces. Forskningsverdenen optræder primært som diskurser om samfund (globalisering, m.v.), selvstyring, nye barndoms og børneopfattelser, som cirkler om det pædagogiske arbejde. Det fremgår ikke hvordan det indgår i og får betydning. Analyser af mekanismer for hvordan forskning omsættes mangler.

Den professionelle har på den ene side et beredskab, som er større end det, som bliver efterspurgt og brugt. På den anden side vil der ved hvert skift af arbejdssted og praksisfællesskab være nye opgaver, som kræver en reorganisering af gamle kompetencer og en læring af nye, der giver anledning til udvidelse af den hidtidige kompetence.

Forskning indgår som en del af handlekompetencens "arbejdsrelevante kundskaber" i form af viden om:

- Professionens interventionsprojekt
- Årsagerne til de fænomener/problemer som hører til interventionsprojektet
- Udtryk for de fænomener som hører til interventionsprojektet
- love og forskrifter for interventionen
- samarbejdspartnere og organisering af interventionsområdet (Nygren, 2004:174-175)

De arbejdsrelevante kundskaber sammensættes af erfaringer fra pædagogens opvækst, tidligere professionelle erfaringer, uddannelse og forskning. Forskning bidrager til den almene viden om disse forhold, som bliver kontekstspecifik, når pædagogen handler i en bestemt institutionel sammenhæng overfor bestemte børn med bestemte formål. I den specifikke handling omsættes forskning i en blanding med de øvrige former for viden. Dermed er det også angivet, at Nygren (2004:kap7) opdeler viden i almene og kontekstspecifikke typer analog til opdelingen mellem pædagogens potentielle kompetence og den der specifikt anvendes.

Nygrens (2004) mangfoldige taksonomier giver ikke noget klart svar på sammenhængen mellem forskning og pædagogers praksis. Der kan laves forskning om såvel de almene som kontekstspecifikke typer af kundskab i pædagogens praksis, men forskningen bliver altid en del af den almene viden. Den skaber et potentiale, som er større end det som faktisk vil blive anvendt. Han er her i overensstemmelse med Bayer & Brinkkærs (2003) opfattelse af rekontekstualisering, men angiver heller ikke, hvordan den almene viden transformeres ind i handlinger i specifikke kontekster.

I forbindelse med Nygrens udvikling af handlekompetencebegrebet gennemføres en undersøgelse af sammenhængen mellem undervisere og færdiguddannedes opfattelse af professionelles kompetence. Resultatet er, at praktikere og undervisere er i utakt med hinanden. Der er forskellige vurderinger af, hvad der er det vigtigste at lære på i den særlige kontekst

som uddannelsen udgør. Forskning og undervisningens indhold beskrives ikke, og undersøgelsen kommer ikke nærmere et svar på spørgsmålet om, hvordan forskning transformeres ind i pædagogers praksis. (Fauske et al., 2006).

Forudsætningen for at forskning kan transformeres til praktikere, er at de anerkender dens nytte, sætter sig ind i den og bruger den. Undersøgelser af socialarbejdere viser, at praktikere er skeptiske overfor forskningen (Kirk & Reid, 2002, i USA), og kun i meget begrænset omfang læser forskning (Bergmark & Lundstrøm, 2000, i Sverige). Det forklares med, at socialarbejdere ikke er tiltrukket af forskning men af handling, og at forskningen ikke angiver brugbare løsninger på praktiske problemer. Det kan også skyldes, at socialarbejdere forsvare deres status og autonomi, og derfor lukker af overfor forskning bl.a. fordi forskere opfatter sig som klogere, mere "rene", fører sig frem med vished om, at de har bedre løsninger end praktikere. Det er et argument, der iflg. Kirk & Reid (2002) er et vist belæg for.

Resultatet af eftersøgningen af undersøgelser om sammenhæng mellem forskning og pædagogers praksis tyder på, at de kun i begrænset omfang er lavet. Det skyldes ikke, at spørgsmålet er irrelevant, og der ikke kan etableres en sammenhæng mellem forskningsverdenen og pædagogers praksis. Sammenhængen er imidlertid ikke lineær eller entydig, men går forskellige omveje, hvor grund-og efteruddannelse antagelig spiller en vigtig rolle i formidling af forskningsverdenens overvejelser.

Teorier om pædagogers praksis er især koblet med teorier om læring, hvor uddannelse og dermed den viden som formidles i uddannelserne, konstrueres i sin egen sammenhæng som almene kompetencer om både almene og kontekstspecifikke forhold (Fauske et al., 2006). Der sker en rekontekstualisering af forskning i pædagogers praksis, som ikke er beskrevet, men som rummer en nødvendig transformation som følge af adskillelsen af forskningens og praktikkens verdener. En transformation, der kan støde på modstand, hvis de professionelle praktikere ikke ønsker at bruge den.

BRUG AF FORSKNING

En bølge af evidens

Evidensbølgen er en naturlig konsekvens af den forandring forskning gennemløber i disse år (Nowotny et al., 2003). Forskning i universitetets elfenbens tårn er en saga blot, og der stilles fra mange sider krav om, at

forskning indgår i og udvikles i relation til andre dele af samfundet. Det kan være samarbejde med erhvervslivet med henblik på hurtigere at nå frem til brugbare produkter eller sammen med statslige organisationer med henblik på at udvikle løsninger på samfundsmæssige problemer. Eller det kan være ud fra et ønske om at demokratisere forskningen, så borgere får større indflydelse og dermed mulighed for at fremme deres forslag til løsninger på fx sociale problemer.

Den politiske og økonomiske støtte har skiftet karakter, så den målrettes mod bestemte temaer og områder (Nowotny et al., 2003). Forskning er i stigende omfang blevet gennemtrængt af stat og erhvervsliv med henblik på at opfylde de behov, de anser for væsentlige. På den måde er der flere aktører, som definerer forskningens indhold ofte i en direkte form fx når den danske regering i 2009 med globaliseringsprogrammet opstiller syv specifikt definerede forskningsområder, hvor forskersamfundet kan konkurrere om midler. Eller når der som i UK og fra 2010 i Danmark etableres særlige styringsformer på universiteterne, så tildelingen af forskningsmidler kommer til at afhænge af et pointsystem for publicerede og citerede videnskabelige artikler. Det fører til, at nogle forskere fokuserer på at producere i akademiske miljøer, og ikke engagerer sig i interaktion med politikere, praktikere, m.v. (Nutley et al., 2007).

Forandringen af universiteters autonomi og deres øgede interaktion med omverdenen giver mulighed for at brede forskning ud til flere grupper. Det kan på det sociale område betyde, at brugergrupper får mulighed for at tiltrække sig forskningsmidler til at undersøge deres særlige problematikker fx børn med ADHD. Det kan også føre den modsatte vej, når der i de ovennævnte pointsystem gives flest point for at publicere i engelske eller amerikanske tidsskrifter, hvilket udelukker det store antal praktikere, som ikke læser engelsk, fra at gøre sig bekendte med forskning.

I Danmark kan forandringen i vidensproduktionen bl.a. ses i ønsket om at finde ud af hvad der virker på det sociale område. Tanken om "What works" på det sociale område kom bl.a. frem i forbindelse med Socialministeriets metodeprogram i 2000. Det har senere fået en organisatorisk form med Folketingets beslutning i 2002 om at finansiere og etablere et Nordic Campbell institut beliggende på SFI. Institutet præsenterer databaser over forskning, som især rummer randomiserede undersøgelser, der danner grundlag for forskningsoversigter (reviews), som angiver, om noget virker eller ej. Den danske regerings prioritering af Campbell udgør et paradoks, når den ikke følges af danske randomiserede undersøgelser.

Campbell instituttet indledte sit arbejde med et relativt rigtigt fokus på

forskningsoversigter, som kun skulle udarbejdes på grundlag af randomiserede undersøgelser, og dermed en nedtoning af andre former for viden. En rigiditet der bl.a. kritiseres af det engelske SCIE og EPPI (Bhatti et al., 2006).

Evidensbølgen er udtryk for en måde at styre udvalgte dele af en samfundsmæssig indsats. Det er beslutningstagere så som politikere og ledende embedsmænd, som har været bannerførere for at få evidens for, hvad der virker (se fx Mandag Morgen, 2004). Dermed sikres, at den sociale indsats har en positiv effekt og der ikke spildes ressourcer på indsatser uden eller med negativ effekt. Det er ikke en bølge, som kommer fra forskerverdenen, men en bølge, der medvirker til at strukturere forskningsverdenen gennem tildeling af finansielle midler til at lave evidensbaseret forskning – hvilket dog kun sker i meget begrænset omfang i Danmark. Det er heller ikke en bølge, som kommer fra brugerne eller de professionelle.

Beslutningstagere nærer en forventning om, at forskningsoversigter giver evidens, der gør det nemmere at træffe beslutning om, hvilken indsats som bør fremmes eller ophøre. Hvis disse funderes på randomiserede undersøgelser bliver fokus centreret på behandlingsmetoder, der kan beskrives præcist, hvor målgrupper er tydeligt afgrænset fra hinanden, og at der kan opnås resultater indenfor en overskuelig periode. De svenske randomiserede undersøgelser fokuserer på sådanne velbeskrevne behandlingsmetodikker og handler for langt de flestes vedkommende om at påvirke forældre, så de bliver bedre til at opdrage deres børn og unge.

I nogle tilfælde er der fremkommet forskningsoversigter, som på grundlag af randomiserede undersøgelser påviser effekten af en bestemt metode. Det mest kendte eksempel i Danmark er sandsynligvis undersøgelsen af MST (MultiSystem Therapy), der hverken virker bedre eller dårligere end hvad man plejer at gøre (Ogden & Halliday – Boykins, 2004, Egelund, 2006; Olsson, 2009). Der er imidlertid relativt få af sådanne oversigter, og de berører kun et begrænset udsnit af den sociale verden børn og pædagoger befinder sig i. På trods af oversigternes nytte, kan det konstateres, at de kun på få områder giver direktiver om, hvad man bør gøre.

Ideen om evidens har været kritiseret fra mange sider (Bergmark & Oscarsson, 2006, Olsson, 2009). Et af kritikpunkterne har handlet om, at randomiserede studier siger noget om indsatser på udvalgte enkeltområder og ikke noget om helheden. På stofmisbrugsområdet er der eksempler på behandlingsformer, som har vist sig effektive uden, at antallet af stofmisbrugere falder. Det skyldes, at en bruger godt kan have deltaget i

vellykkede enkeltbehandlinger, men efterfølgende skal fungere i samme sociale miljø eller måske skal i fængsel og afsone med mange misbrugere. Derved risikerer effekten af den evidensbaserede behandling, at drukne i den helhed af problemer, som stofmisbrugeren indgår i. (Pedersen, 2005).

Et andet kritikpunkt er, at effektforskning kan have en konstitutiv virkning (Dahler-Larsen, 2002), som snævrer forståelsesperspektivet ind til at koncentrere sig om handlinger, der skal forbedre en given tilstand frem for at se på, hvad der har frembragt denne. Det kan fx være, at de børn og unge, som modtager en given behandling, sandsynligvis alle kommer fra fattige familier, som ofte kun består af en forsørger (jf. Egelund et al., 2008), og at det måske er mere nærliggende at kompensere for det.

Evalueringer

En anden stor kilde til viden om socialsektoren i Danmark i de senere år har været udviklingen i antallet af evalueringer. Der er indenfor de seneste 15 år udviklet et omfattende og forskelligartet kompleks af nationale og lokale evalueringer på det sociale område. De statslige evalueringer er primært foretaget af Socialforskningsinstituttet for at oplyse folketing og regering. De har haft betydning for udformning af lovgivningen og indgår fx som eksplicite referencer til den seneste anbringelsesreform fra 2006 (Ebsen, 2008:b).

Omfanget af lokale, kommunale evalueringer er steget betragtelig siden midten af 1990'erne (Dahler-Larsen, 2002). Evalueringer er rekvireret af organisationer, som i større eller mindre omfang har gjort sig overvejelser om, hvad de skal bruges. Evalueringer kan have til formål at kontrollere, hvad der sker og om den målte virksomhed skal fortsætte eller nedlægges. Eller de kan have til formål at skabe læring blandt organisationens medlemmer, så deres indsats kommer borgerne til gode. Evalueringer kan blive gennemført af symbolske årsager for at vise, at organisationen opfører sig rigtigt og på samme måde som andre lignende organisationer. De har altid konstitutive virkninger, hvor det som bliver evalueret, er det som får betydning for organisationens arbejde. Evalueringens objekt og fokuspunkt (indikationer, m.v.) bliver fokus for professionelle, ledere, politikeres handlinger. Evalueringer har på den måde altid betydning for praksis (Dahler-Larsen, 2002).

Evalueringer er bestemt og defineret af en opdragsgiver, der i de kommunale organisationer udgøres af en blanding af centrale politikere og

chefer. Det er dem, der forhandler med evaluator om design og brug af resultater og bestemmer, om de skal bruges eller ej. Evalueringer er præget af den organisatoriske kontekst de indgår i (Nielsson & Sunesson, 1988). I nogle tilfælde bruger forskellige interessenter blot den del af forskningen, som passer i deres interesser, og nogle gange i modsætning til hvad forskerne kommer frem til – men man kan så i det mindste sige, at den bliver brugt (Nutley m.fl., 2007).

Når evalueringer skal besluttes eller der igangsættes forskning med henblik på at finde frem til evidens, er det sjældent, at professionelle frontarbejdere er involveret i bestemmelse, af hvad der skal undersøges eller hvad undersøgelserne skal bruges til (Marsh & Fisher, 2007). De er på den ene side objekter for forskningen og på den anden side mål, da det er deres handlinger, som efterfølgende søges forandret.

Den manglende involvering af dem, som i praksis forestår en social eller pædagogisk indsats, betyder, at forskningen skal formidles til dem. Det er ikke kun et spørgsmål om at bygge bro fra en forskningsverden til en praksisverden, men også et spørgsmål om at bygge bro fra en særlig styret del af forskningsverdenen til en praksisverden, som skal til at opføre sig på en bestemt måde. Der bliver med andre ord et særligt implementeringsproblem.

Anvendelse af forskning – implementering

Anvendelsen af forskning i socialektoren er kun undersøgt i begrænset omfang (Nutley et al., 2007, Mullen et al., 2008). I nogle tilfælde opfattes omsætning af forskning til praksis som en trinmodel (taget fra Nutley et al., 2007):

EN TRINMODEL FOR BRUG AF FORSKNING

Kendskab → Viden og forståelse → Holdning, opfattelser, ideer → Praksis og politikforandringer

Trinmodellen illustrerer, at udbredelsen af forskning sker som en kumulativ proces, hvor processerne på det forrige trin er afsluttet, inden det næste gennemløbes. Når forskningen er afsluttet er første trin, at den skal udbredes, så de der ønsker det kan få kendskab til den. En del forskning når ikke så langt, fx viser et studie af kriminologisk forskning, at en tredjedel af empiriske studier ikke bliver kendt af praktikere og politikere (Nutley m.fl. 2007). Dernæst skal forskningen sættes i relation til den viden, der i forvejen eksisterer og dermed forstås. Næste trin er en internalisering i holdninger og opfattelser, hvor tidligere holdninger evt. bliver foran-

dret og reformuleret. Til sidst får forskning betydning i form af en ændret praksis, hvor fx udsatte børn bliver behandlet i overensstemmelse med den forskning som er bragt i spil.⁴

Nutley m.fl.(2007) anfægter trinmodellen. For det første viser bl.a. Nielsson & Sunesson (1988), at brug af viden ikke foregår i trin og ikke er lineær og logisk, men afhænger af den organisatoriske kontekst for professionelles praksis. For det andet bruges forskning strategisk af beslutningstagere til at skabe praksisforandringer, så det blotte kendskab kan medføre forandringer i praksis (jf. også Dahler-Larsen, 2002 om evalueringers konstitutive virkninger). For det tredje giver trinmodellen et forkert indtryk af, at forskning foregår som en passiv tilegnelse af tekster uafhængig af og uden interaktion med andre.

I stedet for at arbejde med en trinmodel kan hvert trin ses som elementer, der alle har betydning afhængig af, hvordan politikere, ledere, professionelle og brugere interagerer med hinanden. På bestemte tidspunkter og med bestemte konstellationer vil forskningens betydning variere mellem kendskab, indsigt, holdninger og specifikke forandringer i politikere og professionelles praksis. Strukturen for denne interaktion – altså den organisatoriske kontekst – har stor betydning for kendskab og omsætning af forskning i praksis.

Implementeringen af evidens kan også ses med udgangspunkt i en opdeling af den viden, som professionelle arbejder med i en klinisk, teknisk og organisatorisk form (McCracken & Marsh, 2008). Den kliniske viden handler, om hvad der skal ske for at opnå et bestemt resultat samt evnen til at omsætte det i praksis, fx at vide, hvordan et barn med en ADHD diagnose integreres i en daginstitution med normale børn. Den tekniske viden handler om, hvordan man søger viden om, hvad man kan gøre. Altså hvor man kan hente viden om, hvordan man behandler et ADHD barn i en sådan kontekst, og vurdere de kilder, som beretter om forskningens resultater. Og endelig handler organisatorisk viden, om hvorvidt de mulige løsninger kan realiseres i den organisation, man befinder sig i. Altså om de gode løsninger kan sættes i værk i daginstitutionen, om kollegerne har den fornødne professionelle indsigt, og om barn og forældre er med på indsatsen. Det er en model, hvor en evidensbaseret praksis indebærer, at der arbejdes med at kvalificere de tre former for viden.

Forskning kan have en direkte og en indirekte betydning. Den kan få

4 En lignende opfattelse kan genfindes i læringsteorier, som de f.eks. kommer til udtryk i en empirisk rapport om daginstitutionens ansattes forandringsproces overfor udsatte børn (Jensen et al., 2009)

direkte betydning, når resultater af undersøgelser umiddelbart omsættes i en forandring af praksis. Den kan også virke indirekte gennem en ændring af praktikeres forståelsesrammer gennem ændringer af begreber. Amerikanske røntgenlægers opdagelse af frakturbrud på døde børn i begyndelsen af 1960'erne førte fx til "opdagelsen" af børnemishandling, og dermed ændrede opfattelsen af, hvad det offentlige burde tage sig af. Det førte umiddelbart til forandringer (Hacking, 2004).

Forskning kan også få betydning på kort eller langt sigt. På kort sigt i form af umiddelbare forandringer. På langt sigt ved at nye begreber og nye erkendelser vinder indpas hos de professionelle. Fx har forebyggelse af anbringelser vundet frem som et centralt begreb fra begyndelsen af 1990'erne til i dag, hvor alle professionelle pædagoger, lærere, sundhedsplejersker er bevidste om, at de bør søge at hindre anbringelser af udsatte børn. Det kan også være "social arv" får en sådan betydning, da det var et ukendt begreb for 15 år siden, men i dag er bekendt af de fleste professionelle.

Forskning kan have forskellige betydninger i form af blot kendskab, af forståelse, af nye opfattelser og af nye handlinger. Den kan endvidere virke eller indirekte og over kort eller langt sigt. Det kan ikke med sikkerhed siges, hvad der er den mest betydningsfulde virkning, og hvornår den indtræder.

En afgørende forudsætning for, at forskning får virkning er, at den bliver kendt, spredt og anvendt i en eller anden form. De vigtigste faktorer for anvendelsen af forskning er (Nutley et al., 2007):

- Forskningen skal have høj kvalitet, være relevant og passe med tidspunktet for udredning og afklaring, når der skal besluttes. Forskningen skal endvidere helst komme fra et anerkendt forskningssted og bør ideelt set dække flere interessevinkler. Den skal ikke fremstå usikker, forbeholden og løsrevet fra konkrete problemer.
- Brugeren skal være i stand at forstå og bruge forskning, fx ved selv at have forsket. Erfarne professionelle er mere tilbøjelige til at bruge forskning.
- Der skal være god adgang til forskning, hvor brugere har nem adgang til rapporter og biblioteker. Det fungerer bedst, når der er direkte kontakt mellem forsker og bruger.
- Der skal være gode muligheder for at læse, diskutere og inddrage forskningsresultater i praksis. Den professionelles ansættelsessted skal vise interesse i at diskutere og omsætte forskningen og ikke forsøge at hindre brugen fx når den strider mod forskellige interessenters synspunkter.

Med andre ord skal de professionelle kontekst være indrettet så brug af viden anerkendes og sættes i system.

■ Forskernes kontekst skal være interesseret i, at forskningen får betydning for praksis. Forskere der bliver opfattet som ukonstruktive kritikere i bebrejdsespositioner afvises. Omvendt er der større sandsynlighed for, at der lyttes efter forskere, der medvirker i forandringer og opfattes som konstruktive. Det kan så variere, hvem beslutningstagere, professionelle og brugere placerer i de to kategorier.

Konteksten i henholdsvis den professionelle og forskernes verden er den faktor, som er mest afgørende for brug af forskning. Forskning bliver hyppigst omsat, når forskere og praktikere direkte interagerer med hinanden (Nutley et al., 2007).

Den dominerende model for spredning af forskning med henblik på anvendelse er læringsmodellen. Den har den praktiserende læge som det professionelle ideal (Nutley et al., 2007, Mullen et al., 2007, Sheldon, 1978). Der er ideen, at den professionelle er kvalificeret til at indhente, læse, forstå og bruge forskning. Det er den professionelle praktiker, som forventes at tage viden til sig og omsætte det overfor den konkrete bruger ud fra de tilgængelige behandlingsmuligheder. Denne type professionelle har gavn af forskningsoversigter, som viser, hvad der virker – ofte baseret på randomiserede undersøgelser. Læringsmodellen er dominerende for spredning af viden på sundhedsområdet, og kendetegner ideen bag den danske afdeling af Campbell instituttet og en række af de statslige evalueringer.

Læringsmodellen ligger bag forventninger til grunduddannelser på området. Undervisere på professionshøjskoler forventes at læse andres undersøgelser og omsætte dem i undervisningen, hvorpå de studerende forventes at indoptage stoffet. Der findes imidlertid ikke nogen forskning der kan sige noget om, hvad der er den bedste undervisningsmetode, når forskning skal spredes (Mullen et al., 2008, Gustle, 2007).

Læringsmodellen er ikke effektiv (Mullen et al., 2008) og kan være temmelig besværlig at bruge i praksis fx når der ledes efter metoder til at behandle specifikke problemer (Munch, 2007). Det kan også være vanskeligt at opbygge den fornødne kompetence hos de professionelle, fx førte et omfattende uddannelsesprogram af socialarbejdere i brug af evidensforskning (effektundersøgelser) i England til et paradoksalt fald i anvendelsen af denne type viden (Sheldon et al., 2005).

Der findes andre modeller for spredning end læringsmodellen. En model er opdelt i to faser (Nutley et al., 2007, Mullen et al., 2008): Først gen-

nemføres effektstudier til at udpege de metoder og arbejdsformer, som fremstår som de bedste; dernæst spredes de gennem direktiver fra centrale myndigheder, der angiver, hvordan professionelle i deres lokale kontekster skal handle overfor bestemte typer af borgere. Denne form for styring kan give anledning til krav om at følge bestemte procedurer og manualer. I Danmark er der ikke etableret evidens bag centrale direktiver som læreplaner, nationale test, handleplaner, gennemførelse af børnesamtaler m.v., men de kunne være eksempler på en sådan form for spredning.

Et eksempel kan hentes fra Norge, hvor regeringen har bestemt, at de lokale myndigheder skal bruge metoden MST (multisystem therapy). Det er imidlertid usikkert at vurdere betydningen af sådanne dekretter, da metoderne ikke har effekt for alle, og det bliver den lokale professionelles opgave at vurdere, hvem den skal tilbydes. Dermed bliver det fortsat evnen til at vurdere person og metode – altså den professionelles viden – som bliver afgørende. Det bringer diskussionen tilbage til idealet om den reflekterede og belæste praktiker.

En tredje spredningsmodel ser forskning, som et bidrag til at kvalificere professionelles og sociale myndigheders handlinger i den sammenhæng de arbejder i (Nutley et al., 2007). Forskningen opfattes som et bidrag i sammenhæng med professionelles erfaringer, lægmandsviden og de muligheder som lokalt er til stede for at handle ideelt. Det indebærer en ligestilling mellem forskere på den ene side og professionelle, politikere og brugere på den anden.

Denne model forudsætter, at den lokale organisation via dens ledelse tager ansvar for implementering af forskning. Den skal sikre, at der bliver en dialog mellem praktikere og forskere, og at forskningen integreres i programatiske forløb, der forholder sig til den lokale kontekst. Der sker således både en anvendelse og en konstruktion af viden ved, at den omformes og bygger bro til en eksisterende indsats. Det er en forskning som tilrettelægges i partnerskaber mellem forskere (forskningsinstitutioner) og praktikere evt. formidlet af vidensmæglere.

En sådan model kan møde vanskeligheder i gennemførelsen. Et svensk studie viser, hvordan en velafprøvet metode til udredning af klienters problemer kun blev gennemført i begrænset omfang. Årsagerne var, at ledelsen ikke løbende støttede op om gennemførelsen efter, de havde godkendt dens implementering, men overlod gennemførelsen til en ekstern projektmanager (vidensmægler). Desuden havde det væsentlig betydning, at personalet blev skiftet ud undervejs, og at nyansatte ikke blev oplært i metoden (Alexanderson, 2006).

Udover de tre modeller kan nævnes en ”modificeret top-down model” der konfronterer evidens med borgere i en slags konsensuspanel, der får betydning for, hvad de professionelle rådes til at gøre (Mullen et al., 2007). Den anvendes fx af det engelske Social Care Institute of Excellence (SCIE). Endelig kan der være en model, der søger at ændre professionens infrastruktur (forskning, grund-og efteruddannelse, fagforeninger, o.l.) ved at sikre, at den indoptager kravene til at bruge evidens og forskning i praksis. (Mullen et al., 2008, Marsh & Fisher, 2008)

Der er ikke evidens for, hvilken model der mest effektivt sikrer, at forskningsresultater bliver brugt af praktikere, og der er relativt lidt forskning i de forskellige modellens effektivitet (Nutley et al., 2007, Gustle 2007). En forklaring kan være, at der er forskel på at være professionel i en praksisverden og i en forskerverden. De arbejder med hver sit teoretiske skelet og i hver sit professionelle samfund. Den bedste måde at videregive viden fra forskning til praksis sker derfor, når praktikere og forskere interagerer med hinanden.

Den svenske socialstyrelse har lavet en model, der modificerer læringsmodellen. De anskuer forskningen, som noget professionelle omsætter under hensyntagen til brugeres synspunkter og ideer (Jergeby & Sundell, 2008, Schlonsky & McLuckie, 2008):

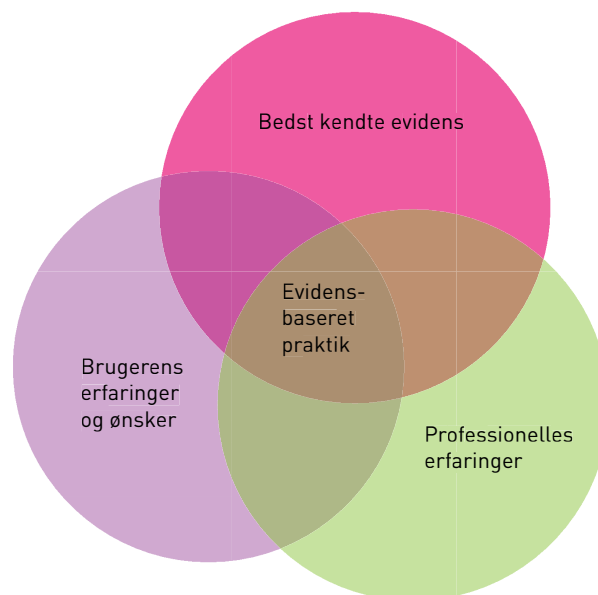

Fig 1. Dele i en evidensbaseret praktik.

De tre kundskabskilder i praksis er forskning, professionelles erfaringer og

brugeres erfaringer og ønsker. Modelbyggerne skriver, at kilderne indgår i en organisatorisk og kulturel sammenhæng, der betyder, at ikke al forskning, ikke alle erfaringer og ikke alle ønsker er mulige at realisere. Det svarer til det som tidligere blev betegnet som kontekst. Figuren giver anledning til at fokusere på den professionelle i relation til sin egen erfaring og i forhold til brugerne. Den illustrerer ikke i sin grafik konteksten, og der er derfor grund til at understrege, at en evidensbaseret praksis ikke etableres blot ved at stille krav til den professionelle om at kombinere de forskellige videnskilder. Det er kombinationen af den professionelle kompetence og den lokale organisation – kontekst, der kan sikre eller udelukke, om den professionelle får mulighed for at kombinere kilderne og bringe dem i spil overfor brugernes erfaringer og ønsker. Konteksten er afgørende for, om der kan etableres en evidensbaseret praksis.

PÆDAGOGERS BRUG AF FORSKNING – EN SKEMAUNDERSØGELSE

I det følgende præsenteres resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse, som blev gennemført som led i HPA-projektet. Den bidrager til spørgsmålet om, hvad der har betydning for, at forskning bliver anvendt, og dermed hvordan evidens indgår i pædagogers praksis. Hensigten er at undersøge, hvordan pædagoger i dagligdagen bruger forskning med henblik på at diskutere, hvordan en evidensbaseret praksis kan etableres.

Metode

Spørgeskemaundersøgelsen blev tilrettelagt, så den udgjorde de sidste spørgsmål i HPA-undersøgelsens GAB analyse (se Jensen & Rasbech, 2008). Den blev sendt ud til de deltagende 29 daginstitutioner i to kommuner og fem døgninstitutioner fordelt i Århus og rundt på Sjælland.

Der indkom i efteråret 2006 besvarelser fra 364 ansatte. De fordeler sig med 69 (18%) fra døgninstitutioner og 294 fra daginstitutioner (samt en ubesvaret). Daginstitutionspersonalet fordeler sig med 29% i kommune H og 71% i kommune A.

Der er en svarprocent fra daginstitutionerne på 70% og fra døgninstitutioner på 40%. Det er vanskeligt at vurdere, hvem der ikke har besvaret. På daginstitutionsområdet er besvarelsen i de to kommuner lige stor blandt de deltagende institutioner. Det er sandsynligvis de uuddannede i løst tilknyttede stillinger, som ikke har udfyldt skemaerne. De laveste svarprocenter er på 23%, 38% og 43% besvarelser fordelt med en i den ene og to i den anden kommune. På døgninstitutionsområdet er besvarelsesprocenterne lave, og muligvis er det derfor, at der er relativt mange

uddannede på døgninstitutionerne jf. nedenfor. Af de fem døgninstitutioner er svarprocenten for de to på blot 16% og 37%, hvilket kan skyldes at den ene institution lukkede undervejs i forløbet. De øvrige tre har svarprocenter mellem 50% og 84%.

Datagrundlag – populationen

Der er et flertal af kvinder på begge typer af institutioner, og i alt udgør kvinderne 78% af populationen. Der er betydelig flere kvinder (78%), der er uddannede i forhold til mændene (47%). Der er 94% af de ansatte på døgninstitutioner, som er uddannede mod 66% på daginstitutioner.

Mændene udgør en større andel på døgninstitutioner (35%) sammenlignet med daginstitutioner (14%). De er mindre uddannede, men fylder sammenlignet med de mange uddannede relativt lidt. De varetager antageligt vikarfunktioner, o.l.

Den primære uddannelse er seminarieuddannelsen, som 69% har gennemført, 1 % har taget den pædagogiske grunduddannelse og 30% er uuddannede (2% er pædagogstuderende).

Gennemsnitsalderen er på 40 år, hvor døgninstitutionens ansatte er en anelse ældre end daginstitutionens ansatte. De ansatte fordeler således:

TABEL 1: ALDERSFORDELING BLANDT ANSATTE I PROCENT

Aldersgrupper	I procent
Under 20 år	2%
20-29 år	18%
30-39 år	28%
40-49 år	29%
Over 50 år	24%
Total	100%

N=353 Frafald: 2%

Der er flest i alderen 30-39 år(45%) i døgninstitutioner og flest i alderen 50-59 år (31%) i daginstitutioner. Det er således begge steder ansatte med en livserfaring og sandsynligvis en god portion faglige erfaringer.

De to kommuner har en forskellig aldersprofil på daginstitutionsområdet. Der er således flere ældre i kommune H (gennemsnitsalder: 41,2 år) sammenlignet med kommune A (gennemsnitsalder: 38,6 år).

Kilder til viden

Der er forskellige faglige kilder til viden. De ansattes kilder til viden – altså hvorfra de modtager informationer om ny viden fra – fordeler sig således:

TABEL 2: HVOR MODTAGER DE ANSATTE INFORMATIONER OM NY VIDEN FRA?

	Ja	Nej	Ialt	Ubesvaret
Forvaltningen	44%	56%	100%	65
Deltagelse i dagskurser	62%	38%	100%	55
Deltagelse i længerevar. kurser	38%	62%	100%	67
Egen læsning af artikler	89%	11%	100%	37
Egen læsning af forsk. pub.	36%	64%	100%	77

N=364

Den vigtigste kilde til ny viden er egen læsning af artikler, og den mindst vigtige er forskningspublikationer, som relativ få læser. Der er tydeligvis mange, som får ny viden ved at deltage i dagskurser. Årsagen til at der er færre, der får viden fra længerevarende kurser er sandsynligvis, at det er mindre hyppigt, at der bevilges et længerevarende kursus.

Hvis de u-uddannede sorteres fra er mønstret det samme, blot stiger ja-procenterne så fx 96% læser artikler.

Forvaltningen betyder relativt lidt for formidling af ny viden, hvilket tyder på, at forvaltningerne ikke deltager aktivt i at sortere og formidle viden i forhold til det pædagogiske personale.

Aldersmæssigt er der en tendens til, at de ældre ansatte i højere grad end de yngre, svarer ja til, at de modtager information fra alle de foreslåede kilder. Den største forskel fremkommer ved læsningen af forskningsartikler, hvor der er 30% over 50 år mod 9% mellem 20-29 år, som læser forskningsartikler.

De to kommuner adskiller sig fra hinanden på daginstitutionsområdet. I den ene kommune (H) er der flere, som svarer ja til, at de får ny viden indenfor de angivne kategorier. Der er således 68% som svarer ja til, at de får ny viden fra dagskurser og 49% fra længerevarende kurser i forhold til den anden kommune, hvor svarene er på henholdsvis 55% og 34%. I samme kommune (H) er der også flere der svarer ja til, at de bliver informeret af deres forvaltning. Kommune H's øgede opmærksomhed på forskning skal dog ses i lyset af, at de har en ældre population end kommune A, og derfor er mere orienteret mod andre former for viden end deres egen praksis.

Der er forskel på pædagoger indenfor dag og døgnområdet. Det er således 51% af døgnpædagogerne mod 32% af daginstitutionspædagoger, der læser forskningspublikationer, hvilket tyder på, at de er mere engagerede i selv at indsamle forskningsviden – altså mere orienteret mod en evidensbaseret praksis. Atter kan det konstateres, at det sandsynligvis har betydning, at døgnansatte er ældre, centreret omkring gennemsnitsalderen på 41 år, hvorimod daginstitutionspersonalet er yngre (gnms.alder: 39,5 år) og mere spredt grupperet. Det må dog tages i betragtning, at den lave besvarelsesprocent fra døgnområdet og frafaldet af især uuddannede her kan have betydning for forskellen.

Der er kun 34% fra døgnområdet overfor 54% på dagområdet, der henter viden fra deres forvaltning. Det skyldes, at nogle af dem er private institutioner, og at døgninstitutioner fungerer mere autonomt i forhold til forvaltningen sammenlignet med daginstitutioner.

Det er sjældent, at de ansatte læser egentlige forskningspublikationer, hvilket illustrerer den begrænsede effekt af den traditionelle læringsmodel.

Kendskabet til forskningsproducenter fordeler sig således:

**TABEL 3. KENDSKAB TIL FORSKNING OM PÆDAGOGISK/
SOCIALPÆDAGOGISK ARBEJDE FRA FØLGENDE INSTITUTIONER:**

	DPU	Roskilde Universitet	Århus Universitet	Socialforskningsinstituttet	Andre
Ja	36%	3%	6%	16%	4%

Det er ubetinget Danmarks Pædagogiske Universitet (DPU), som scorer højest, og det er en nærliggende konsekvens af denne undersøgelse, der som en del af HPA-projektet giver en særlig kontakt mellem DPU og institutionerne. Det kan måske endda undre, at der er 64%, som ikke læser forskning herfra, hvilket dog må ses i relation til den generelt lave andel, som læser forskningspublikationer.

Det er blandt de øvrige forskningsproducenter Socialforskningsinstituttet, som har størst gennemslagskraft.

En særlig kilde til viden er internettets nyhedstjenester f.eks. fra SFI. Det er kun 13%, som anvender disse kilder, og 87% som ikke bruger dem (8% har ikke svaret). Det er således ikke en særlig anvendt kilde, og en af årsagerne kan være, at personalet kun i begrænset omfang har adgang til nettet på deres arbejdsplads.

De mest udbredte skriftlige kilder for de ansatte er deres fagblade samt de forskningsmagasiner, som handler om deres område. Vi har spurgt, hvor hyppigt de læser dem:

TABEL 4: HVOR HYPPIGT LÆSER DU FØLGENDE FAGBLADE OG MAGASINER

	Hver gang det udkommer	Ca hver anden gang det udkommer	Nogle gange om året	Aldrig	N=100%
Børn og unge	37%	24%	19%	19%	303
Socialpædagogen	16%	10%	19%	55%	255
Vera	5%	5%	19%	71%	239
Dansk pædagogisk Tidsskrift	3%	3%	20%	74%	231

Det mest læste fagblad på området er "Børn og Unge", som langt de fleste læser i løbet af et år. Det er kun 45%, der læser socialpædagogen, der retter sig mod en mindre faggruppe. På forskningssiden er det ikke overraskende pædagogernes tidsskrift "Vera", som har flest læsere, men der er næsten lige så mange, som læser i "Dansk pædagogisk tidsskrift" i løbet af et år. Det er nemt for de uddannede at abonnere på Vera, da det støttes af deres faglige organisationer.

Der er 84% af de ansatte i daginstitutioner, der læser fagbladet "Børn og unge" i løbet af et år, og 41% læser det hver gang det udkommer. Det er 52% af de uddannede, der læser det hver gang, og næsten alle læser det i løbet af et år.

Der er 81% af de ansatte i døgninstitutioner, som læser "Socialpædagogen" i løbet af et år, og 46% der læser det hver gang det udkommer. Det er 49% af de uddannede, der læser det hver gang, og næsten alle der læser det i løbet af et år.

Hvis vi ser på fagtidsskrifterne læses tidsskriftet "Vera" af 28% af ansatte i daginstitutioner og 35% af de ansatte på døgninstitutioner i løbet af et år. Det er langt overvejende de uddannede, der læser det. Det skal tilføjes, at de to uddannede grupper har en lille kerne på 5%, som læser det hver gang det udkommer.

Tidsskriftet "Dansk pædagogisk Tidsskrift" læses af 27% af ansatte i både døgn- og daginstitutioner med lidt større hyppighed hos de ansatte på daginstitutioner. Det er også her primært de uddannede, der læser tidsskrifterne. Der er blandt de uddannede en lille kerne på 3%, som læser det hver gang det udkommer.

Betydningen af alder viser sig også her. De ældre læser i højere grad

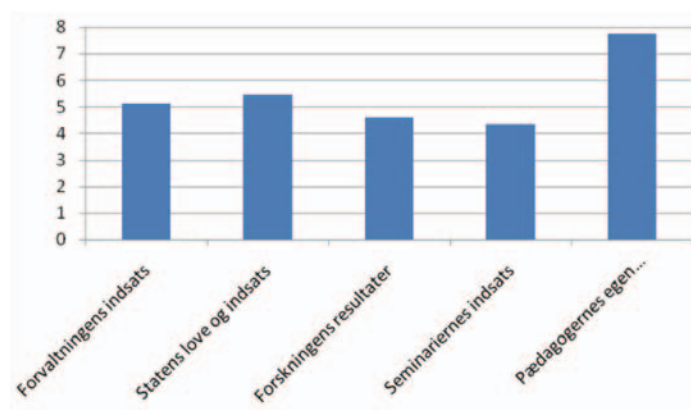
end de yngre, både fagblade og forskningsmagasiner. Der er markant forskel i forhold til forskningsmagasiner. For "Vera" og "Dansk pædagogisk Tidsskrift" gælder, at der blandt de uddannede i daginstitutioner ikke er nogen af de 33% under 40 år, som læser magasinet hver gang det udkommer. For de uddannede på døgninstitutioner er billedet det samme, hvor over halvdelen i den yngste halvdel aldrig læser nogle af de pågældende forskningsmagasiner.

Tabel 2 viste, at de uddannede på døgninstitutioner i højere grad læste om forskning sammenlignet med daginstitutioner. De læser ikke mere i fagblade og to forskningsmagasiner.

Spredning af viden

I den traditionelle læringsmodel er det vigtigt at sprede viden fra forskere til praktikere, og sikre at praktikere er tilstrækkeligt kvalificerede til at forstå og indhente den fornødne forskningsmæssige viden. Derved fokuseres på videns vej ud i verden. Man kan også fokusere på, hvilken position viden indtager i det pædagogiske arbejde i praksis. I undersøgelsen belyses det ved at se på, hvilke instanser der har haft betydning for de indholdsmæssige forandringer, den enkelte pædagog har oplevet i de senere års udvikling:

FIGUR 2: HVILKE INSTANSER HAR BETYDNING FOR INDHOLDSMÆSSIGE FORANDRINGER I INSTITUTIONERNES ARBEJDE.

Grafen fremkommer ud fra et spørgsmål om betydningen af den enkelte instans angivet på en skala fra 1-10 for hver. Det er så omregnet til gennemsnit i forhold til antallet af respondenter. Antallet af ubesvarede varierer mellem 16% og 25%.

Grafen viser, at de ansatte opfatter deres egen indsats, som den vigtigste

for de forandringer, der gennemføres i praksis. Dermed angiver de, at de ansatte selv har stor betydning for, hvordan de andre instansers arbejde omsættes i praksis.

Udover de ansatte selv er det statens love og indsats, der har størst betydning. Det stemmer med, at årene frem til 2006 var præget af statsligt afledte forandringer fx med pædagogiske læreplaner.

Forvaltningens indsats har næsten ligeså stor betydning som statens. I lighed med besvarelsene for statens indsats spreder resultaterne sig, hvilket tyder på, at der ikke er enighed om deres betydning.

Forskningen har mindre betydning, men dog en vis betydning for de fleste. Endelig angives seminarierne, som de mindst betydende for forandringer i praksis.

De uddannede (pædagoger) angiver generelt alle de forskellige instanser som mere betydningsfulde sammenlignet med de uuddannede. På trods af denne generelle forskel angiver markant flere pædagoger, at især forvaltningen, men også staten har større betydning for forandringer end det samlede tal angiver. Det er altså ikke forskning og uddannelsesinstitutioner, der får større betydning, når de ansatte har en seminarieuddannelse.

Daginstitutionsansatte er betydeligt mere påvirkede af statslige initiativer/lovgivning og forvaltningen end ansatte i døgninstitutioner. De døgnansatte tillægger forskningen størst betydning efter sig selv. Der er ikke forskel i forhold til egne erfaringer og seminariernes betydning. Det er sandsynligvis udtryk for det øgede antal lovinitiativer på dagområdet, og at daginstitutioners personale er ansat i kommuner. Omvendt har døgnområdet ikke været præget af lovinitiativer, og personalet er ansat i amtslige og private institutioner med større autonomi.

Aldersmæssigt er det mest markante, at de ældre ansatte sammenlignet med yngre er mere ydmyge i vurderingen af deres egen betydning, og generelt tillægger de andre faktorer større betydning. De vurderer især forvaltningen som mere betydende end de øvrige, men også statens og seminariets betydning tillægges større vægt. Forskningens betydning stiger ligeledes i takt med alderen.

Det mest omfattende forskningsprogram på det sociale område i Danmark har siden midten af 1990'erne været forskning i social arv (Ebsen, 2008:b). Det har frembragt mange forskningsrapporter, og har været højt profileret af skiftende socialministre.

Der er 21%, som angiver, at de har læst forskningspublikationer fra programmet, 30% har ikke og 49% ved det ikke. Sidstnævnte kan ses som udtryk for, at de ansatte er usikre overfor, hvad en forskningspublikation

er. Det er stort set kun de uddannede og ældre ansatte, der har læst publikationerne.

Der er 84%, der angiver, at de har læst artikler om programmet og kun 9%, som ikke har. Forskningen er således bekendt for de fleste.

Hvis der spørges til om forskningen i social arv har haft betydning for praksis fås nedenstående resultat:

TABEL 5: HAR FORSKNINGSPROGRAMMET SOCIAL ARV HAFT BETYDNING FOR DIN PRAKSIS SOM PÆDAGOG.				
	Ja	Nej	Ved ikke	
Pædagoger	65%	12%	23%	100% (220)
Pædagogmedhjælp.	30%	26%	44%	100% (70)

Det er 56%, der svarer, at programmet har haft betydning for deres praksis, 15% angiver det modsatte og 29% ved det ikke.

Der er således næppe tvivl om, at forskningsprogrammet om social arv har haft betydning for pædagogers praksis. Det kan imidlertid ikke med denne undersøgelse siges noget om hvilken.

Særlige grupper

På grundlag af undersøgelsen kan det konstateres, at de ansatte som hyppigst læser forskningsprægede magasiner som "Vera" og "Dansk Pædagogisk Tidsskrift" er:

- Ældre
- Uddannede
- Tillægger forskning stor betydning som forandringsfaktor.

De udgør 9% af populationen.

De som aldrig læser disse magasiner og som heller aldrig læser fagblade er:

- Yngre
- Uuddannede mænd
- Ansat i daginstitutioner
- Ansatte, der tillægger deres egen person stor betydning for de forandringer, der i de senere år har haft betydning for udviklingen. Forskning tillægges meget lille betydning.

De udgør 10% af populationen.

SAMMENFATNING OG DISKUSSION

Sammenfatning

Spørgeskemaundersøgelsen om brug af forskning blandt ansatte i daginstitutioner og døgninstitutioner viser:

■ De ansatte modtager information om forskning fra flere forskellige kilder. Der er 89% som angiver de selv læser artikler om forskning, 62% får forskningsinformation fra deltagelse i dagkurser, 44% fra forvaltningen, 38% fra længerevarende kurser og 36% fra egen læsning af forskningspublikationer.

■ Der er 84% af de daginstitutionsansatte som læser fagbladet "Børn & Unge" i løbet af et år, og 41%, som gør det hver gang det udkommer. Tallet er næsten de samme i relation til "Socialpædagogen" for ansatte på døgninstitutioner". Det er en højere andel af de uddannede som læser fagbladene.

■ Det er 28% af de daginstitutionsansatte som læser "Vera" i løbet af et år og 35% af de døgnansatte. Det er 27% af begge grupper, som læser "Dansk Pædagogisk Tidsskrift" i løbet af et år. En lille gruppe på mellem 3-5% læser et af de to tidsskrifter hver gang det udkommer. Det er således en relativ lille gruppe, der læser forskningsartikler.

■ I spørgsmål om hvad der har haft betydning for indholdsmæssige forandringer i det pædagogiske arbejde, bliver den ansattes egen indsats angivet som den vigtigste faktor. Dernæst følger Statens love og indsats, forvaltningens indsats, forskningens resultater og seminariernes indsats. Forskningen er således relativt lavt placeret. På døgninstitutionsområdet rangerer forskningen højere – efter egen indsats – sammenlignet med daginstitutionsområdet.

■ Hvis der ses på aldersfordelingen tillægger ældre (0.50 år) generelt andre forhold end deres egen indsats større betydning sammenlignet med de yngre. De ældre tillægger således også forskning større betydning end de yngre.

■ I forbindelse med forskning i social arv har 21% angivet, at de har læst nogle af forskningspublikationerne. Der er 84%, som har læst artikler om programmet, og 65% af de uddannede angiver, at det har haft betydning for deres praksis som pædagog.

De ansattes kendskab til forskning virker begrænset. Den stiger med alderen, og den mest omfattende formidling sker via dagkurser. Det begræn-

sede kendskab tyder på, at læringsmodellen ikke er en model der eksisterer i praksis, da den forudsætter, at pædagoger læser forskning og sætter den i relation til brugere og egne erfaringer. Det bekræfter andre undersøgelser i, at modellen ikke er særlig effektiv, og det kan være nyttigt at forsøge sig med andre modeller.

Forskningslitteraturen om vidensspredning understreger, at den organisatoriske kontekst er vigtig. Det har stor betydning om der er tid, mulighed og opbakning til at søge, læse og bruge viden i praksis. Undersøgelsen bidrager med information om, at forvaltningen kun spiller en lille rolle i formidling af forskning sammenlignet med andre kilder. Den væsentligste kilde til at kende forskning er pædagogerne selv.

Der er ikke i forskningen mange forklaringer på, hvorfor professionelle markarbejdere kun tilegner sig forskning i begrænset omfang. De eksisterende kan inddeles i temaer om pædagogers kompetencer til at bruge forskning og den organisatoriske kontekst. Dertil har jeg tilføjet en diskussion af forskningens karakter.

Diskussion

Den professionelle kompetencer og muligheder

Den professionelle kompetence til at bruge forskning i praksis afhænger af, om de professionelle er i stand til at læse om og har adgang til forskning.

Kompetencen til at læse og forstå forskning etableres i princippet på uddannelsesstederne, hvor der dannes et særligt praksisfællesskab, som bl.a. har formål at læse og forstå forskningstekster. Hvorvidt det fæstner sig som en betydningsfuld del af det senere praksisfællesskab i dag- og døgninstitutioner er mere usikkert, da undersøgelser viser, at uddannelsens praksisrelevans opfattes som lille (Bayer & Brinkkjær, 2003) og undervisere ikke er i takt med, hvad de færdiguddannede oplever som relevant i praksis (Fauske et al., 2006).

Forskning har større betydning for ældre pædagoger, hvilket svarer til en undersøgelse af socialarbejdere i Sverige (Bergmark & Lundstrøm, 2000). Det kan ses som udtryk for en erkendelse af, at andre faktorer end pædagogens professionelle erfaringer og lægmandsbaserede viden har større betydning. Det kan også skyldes, at de ældre har haft bedre adgang til forskning gennem mere efteruddannelse. Det er hypoteser, som yderligere undersøgelser må svare på.

Der er undersøgelser om brug af viden, der tyder på, at anvendelsen af forskning er afhængig af om socialarbejdere har adgang til den. De ansatte i dag- og døgninstitutioner har via deres faglige organisationer relativ

let adgang til tidsskrifter om forskning. Det kan ikke belyses med undersøgelsen, hvorvidt de på arbejdspladsen har adgang til at købe bøger (små biblioteker) eller har adgang til internet. Det kan heller ikke belyses, hvorvidt de får tid til at læse og diskutere det læste.

Hvis det antages, at der er adgang til forskningspublikationer og relevante netjenester, kan den begrænsede anvendelse af forskning, skyldes de ansattes manglende kompetencer til at tilegne sig den.

Den organisatoriske kontekst

Forskning og praksis er adskilt fra hinanden. Forskningen kan handle om praksis, og kan blive nyttig for praksis, men produceres i en særlig verden. Praksis udgør også en selvstændig verden. I det pædagogiske arbejde med socialt udsatte børn spiller den særlige kontekst (institution, forvaltning og lovgivning) en rolle for, hvordan den pædagogiske praksis kan folde sig ud. Når forskningen bevæger sig fra sin verden over i praksisverdenen indgår den i samspil med andre former for viden (viden fra professionelle erfaringer og lægmandsviden) og praksiskonteksten. Forskningen bliver rekontekstualiseret, hvorved den påvirkes og tilpasses til, hvad der i praksis virker fornuftigt.

Hvis evidensbaseret praksis opfattes som en praksis baseret på forskningsresultater om effekt af bestemte metoder, bliver brobygningen fra forskning til praksis præget af angivelse af, hvordan professionelle som fx pædagoger skal handle (Sundell & Soydan, 2008). Denne top-down proces møder en gruppe medarbejdere, som fungerer i organisationer med relativ stor autonomi. Autonomien er forudsætning for at kunne handle fleksibelt, så de kan handle i takt med at fx børn leger, skændes og interagerer med hinanden. Hvis forskning skal anvendes, er det derfor nødvendigt at koble den direkte med medarbejderen, der skal overbevises om dens nytte, hvis den skal bruges. Det udfordrer en top-down styring.

Implementeringslitteraturen beskriver forandringer i menneskebehandlende organisationer (fx Winter & Nielsen, 2008). De kommer frem til, at markarbejdere er svære at lede, og nogle resultater kun opnås indirekte gennem fx uddannelse i anvendelsen af forskning. En direkte top-down styring er vanskelig at realisere, og inkorporering af forskning kræver en bevidsthed om samspillet mellem viden og menneskebehandlende organisationer (se også Fixen et al., 2005).

Svenske undersøgelser af implementering af behandlingsmetoder (Alexandersson, 2006, Gustle, 2007) viser, at det er vigtigt, at der er ledelsesmæssigt opbakning bag projektet. En vigtig hindring for succes er, når

medarbejdere udskiftes og ikke erstattes af tilstrækkeligt kvalificerede, da kendskab og engagement i forandringen forsvinder. Endelig angives, at det sandsynligvis er en fordel, hvis medarbejdere er med i beslutningen om forandringer fx indførelse af en evidensfunderet metode som MST.

Implementering af forskning kræver et vedvarende engagement hos ledelsen, en løbende investering i at vedligeholde og udvikle projekt og medarbejdere samt en sikring af robusthed overfor eksterne parters indflydelse (Fixen et al., 2005). Det er med andre ord samspillet mellem udviklingen af frontarbejderes evidensbaseret praksis, den organisatoriske kontekst og indflydelsen fra det omkringliggende politiske landskab, der afgør, hvorvidt det lykkes at etablere en evidensbaseret praksis.

Implementering kan ses som et program i seks trin, som bl.a. består i at sikre opbakning og forankring, uddannelse samt vedvarende vedligeholdelse af den nye metode (Olsson & Sundell, 2008). Det er en modificering af top-down processen, da programmet kræver inddragelse af mange medarbejdere i beslutning og gennemførelse, hvortil skal lægges medarbejdere, der monitorerer og overvåger, at forandringen bliver permanent.

Gennemførelse af sådanne programmer indebærer en stor investering i tid og menneskelige ressourcer, og forudsætter en høj grad af sikkerhed for, at effekten realiseres. Det kan føre til en vis tilbageholdenhed med at deltage i sådanne projekter, og kan være en af årsagerne til, at forvaltninger og institutioner tøver med at etablere en evidensbaseret praksis. En yderligere faktor kan være, at de kommunale organisationer ikke er vant til at arbejde med viden, og der ikke er etableret en kultur, der fremmer de professionelle tilegnelse og brug af viden (jf. Bergmark & Lundstrøm, 2000).

Menneskebehandlende organisationer er afhængig af de professionelle medarbejdere, som bliver de reelle eksponenter for fx den børnepolitik, der ligger bag det pædagogiske arbejde. Deres kompetencer er som nævnt ikke kun afhængig af forskning, som den svenske model (se s. 19) viste, men også af den professionelle erfaringer og brugerens specifikke behov og mål. Det sidste lægger op til, at det er nødvendigt, at de professionelle er med i beslutninger om indførelsen af de metoder, tankebaner og forandringer, som der er evidens for har en virkning.

Forskningens karakter

I de senere årtier har vidensproduktionen på det sociale område været præget af evalueringer. Der har samtidig været en intention om at lave undersøgelser, der kunne skabe en evidens for, hvad der virker, som imidlertid ikke er realiseret i den danske forskerverden.

Når der tages beslutninger om evalueringer og når der (i udlandet) tages beslutninger om gennemførelse af forskning, som fokuserer på evidens, sker det uden deltagelse af de professionelle praktikere. Der er desuden kun få eksempler på diskussioner mellem praktikere, politikere, chefer, forskere, m.v. om, hvilken viden som er relevant for praksis. Der er også kun få eksempler på diskussioner blandt de professionelle om, hvilken former for forskning og evidens, der bør udvikles⁵.

Beslutninger om de områder der udvælges som relevante og de metoder, der bruges til at undersøge dem, foretages af andre end de professionelle markarbejdere. Det er ledere, politikere og forskere, der definerer hvad der skal undersøges, og hvordan der skal undersøges. De kan indbyrdes være uenige, og der er som tidligere beskrevet forskelle på forskeres definitioner af, hvad en evidensbaseret praktik er. Det er derfor nærliggende at forvente, at professionelle markarbejdere ud fra deres praksis vil have andre krav og ideer til, hvad og hvordan der skal undersøges.

Markarbejdere som pædagoger bliver ofte kun objekter for forskning. Evalueringer ser på deres præstationer og effekten af deres handlinger, når udefra kommende forskere undersøger og skriver om pædagogisk arbejde. De bliver også objekter, når der gennemføres randomiserede undersøgelser, da de forventes at gennemføre et særligt sæt af sociale handlinger (visitere de rigtige borgere, følge en manual, indgå i særlige supervisionsforløb, deltage i udfyldelse af batterier af skemaer til at måle med, o.l.). Der sker et valg af temaer og områder, hvilket kan have betydning for at noget viden gøres til tavs viden (Røn Larsen, 2006). Det kan være derfor, at pædagoger indbyrdes godt kan tale om teori og praksis i arbejdet, men ikke gør det udover deres fagkreds, da der ikke er noget dækkende forskningssprog (Bengtsson, 2007).

Når forskning afsluttes og der evt. skal træffes beslutninger om, at forandre praksis i en større målestok er det ikke sikkert, at pædagoger inddrages. Det er de beslutningstagere, der har rekvireret forskningen, som træffer beslutning om, der skal ske forandringer af praksis. Det er nærliggende, at pædagoger også i denne forbindelse opfattes som objekter i en forandringsproces.

Hvis forskning pædagoger ikke inddrages i beslutninger om hvad og hvordan der skal forskes; hvis de kun bliver objekter for forskning; hvis de ikke inddrages i beslutninger om brug af forskningsresultaterne; er det

⁵ En vigtig undtagelse har været den intense debat i fagbladet *Socialpædagogen*, som dog næppe har haft betydning for beslutning om anvendelse og igangsættelse af forskning på området. Hvorvidt den har været befordrende for brug af forskning kan ikke vides som følge af de ofte klare kritiske bidrag.

nærliggende, at forstå hvorfor de ikke interesserer sig for forskning. Den kan virke irrelevant i en dagligdag præget af andre fænomener end det som forskningen handler om.

AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER

Forklaringer på den begrænsede interesse for forskning hos ansatte i dag- og døgninstitutioner er der ikke forsket særlig meget i. Det er nærliggende at se forklaringer i:

- Manglende kompetence hos pædagoger til at tilegne sig og anvende forskning i praksis.
- Manglende engagement og kompetence hos ledere og chefer i forvaltninger og institutioner til at sikre at deres organisationer drager nytte af forskning. Muligvis fordi det opfattes som dyrt.
- En konstruktion af forskning, som udelukker pædagoger fra valg af områder, undersøgelsesmetoder og anvendelse af resultaterne.

Der kan også være andre forklaringer, men ovennævnte leder frem til en nødvendighed i at konstruere forskningen på en måde, som indebærer en bedre dialog mellem politikere, leder/chefer, medarbejdere og forskere. Den kan nemt etableres i forbindelse med evalueringer, og der kunne etableres en nyttig dialog med den universitære forskningsverden om valg og prioritering af forskningsprojekter. En dialog, der i højere grad kan sikre praktikeres opbakning til forskningen, og medvirke til at gøre forskning mere attraktiv i udvikling og kvalificeringen af praksis.

HPA projektet var et forsøg på at bygge broen mellem forskning og praksis på en ny måde. Der er lavet forskningsbaseret kvalificeringsmateriale. Der har været dialog med pædagoger og kommuner, og der har været konsulenter til at bistå de deltagende institutioner i processen. Der er bygget en bro mellem forskning, uddannelse og praksis. Hvilken effekt og betydning det har haft i praksis er belyst i afrapporteringen af projektet på daginstitutionsområdet (se Jensen et al., 2009).

LITTERATUR

- Alexandersson, K. (2006). *Vilja, kunna, förstå. Om implementering av systematisk dokumentation för verksamhetsutveckling i socialtjänsten. Avhandling för filosofie doktorsexamen i socialt arbete*. Örebro: Hörsal L3, Långhuset, Örebro universitet.
- Andersen, P. Ø. (2007). *Pædagogens praksis* (2 ed.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Bayer, M., & Brinkkjær, U. (2003). *Professionslæring i praksis - Nyuddannede læreres og pædagogers møde med praksis*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
- Bayer, M., & Brinkkjær, U. (2006). *Pædagogers vidensformer og karrierebaner*. København: BUPL.
- Bengtsson, T. T. (2007). *Pædagogers identifikation af socialt udsatte børn. Arbejdsrapport 12*. København: Socialforskningsinstituttet 11:2007.
- Bergmark, A., & Lundström, T. (2006). Mot en evidensbaserad praktik – Om färdriktningen i socialt arbete. *Socialvetenskaplig tidskrift nr 2*.
- Bergmark, A., & Oscarsson, L. (2006). Att utveckla, sammenställa och tillämpa kunskaper i socialt arbete In A. Meuwisse, S. Sunesson & H. Swärd (Eds.), *Socialt arbete - En grundbok*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Bergmark, Å., & Lundström, T. (2000). Kunnskaper och kunnskapssyn – Om socialarbetare inom socialtjänsten. *Socionomens Forsknings-Supplement, 12*.
- Bhatti, Y., Hansen, H. F., & Rieper, O. (2006). *Evidensbevægelsens udvikling organisering og arbejdsform - en kortlægningsrapport*. København: AKF forlaget.
- Bilson, A. (2005). Introduction. In A. Bilson (Ed.), *Evidence-Based Practice in Social Work*. London: Whiting and Birch Ltd.
- Dahler-Larsen, P. (2002). *Evaluering kortlagt : en undersøgelse af amters og kommuners evalueringspraksis på det sociale område* (1. ed.). Århus: Systime.
- Dahler-Larsen, P. (2009). *Evalueringskultur : et begreb bliver til* (2. ed.). Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Ebsen, F. (2005). Betal tilbage – et evidensprojekt som kører af sporet (interview). *Social Kritik nr. 102*.
- Ebsen, F. (2008a). *Børn og unge med behov for særlig støtte? Fra 1990-2005*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag. www.dpu.dk/hpa se under e-bøger.

- Ebsen, F. (2008b). *Børn og unge med særlige behov – i forskning i Danmark*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
www.dpu.dk/hpa se under e-bøger.
- Egelund, T. (2006). Multisystemisk terapi: En metode med tvivlsomme effekter. *Nordisk Sosialt arbeid*, 26(3), 207-221.
- Egelund, T., Andersen, D., Hestbæk, A.-D., Lausten, M., Knudsen, L., Fuglsang, R. & Gerstoft, F. (2008). *Anbragte børns udvikling og vilkår : resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995*. København: SFI- Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Fauske, H., Nygren, P., & Skårderud, F. (2006). *Utakter. Om helse- og socialfaglig kompetanse i utdanning og praksis* (1 ed.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Fixsen, D. L., Naoom, S. F., Blase, K. E., Friedman, R. M., & Wallace, F. (2005). *Implementation Research: A Synthesis of the Literature*. Tampa, FL.: University of South Florida.
- Gersing, A. (2002). *Udfordringer og muligheder - den kommunale økonomi frem mod 2010*. København: Finansministeriet.
- Gustle, L.-H. (2007). *Implementering och korttidsuppföljning av multistematisk terapi : En svensk randomiserad multicenterstudie angående Multisystemisk terapi*. Ph.D.-avhandling. Lund: Department of Psychology, Lund University
- Hacking, I. (2004). *Social konstruktion av vad?*. Stockholm: Thales.
- Højholt, C. (2007). Pædagogers faglighed og viden - i relation til børns læring i børnehaven. *Vera nr. 39*.
- Jensen, B., Ebsen, F., Rosendahl Jensen, N., & Langager, S. (2009). *Handlekompetencer i pædagogisk arbejde med socialt udsatte børn og unge – indsats og effekt. Hpa-projektet. En sammenfatning*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
- Jensen, B., & Rasbech, M. (2008). *Implementeringsprocesser i pædagogisk praksis: Om konkretisering af ideer i en udviklingsproces med HPA-projektet som eksempel*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag. www.dpu.dk/hpa se under e-bøger.
- Jensen, B., Rosendahl Jensen, N., & Vikær Andersen, T. (2005). *Kompetence- og metodeudvikling i daginstitutioner - om implementering af 'ny' viden i praksis*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
- Jergeby, U., & Sundell, K. (2008). Evidensbaserat socialt arbete. In U. Jergeby (Ed.), *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. Göteborg: Gothia.
- Jespersen, C. (2006). *Socialt udsatte børn i dagtilbud. Arbejdsrapport. Social arv 01: 2006*. København: Socialforskningsinstituttet.

- Kirk, S. A., & Reid, W. J. (2002). *Science and Social Work: A Critical Appraisal*: Columbia University Press.
- Larsen, M. R. (2006). Pædagoger ved mere end man kan måle og bevise. In A. W. Christensen, J. Krab & E. Sander (Eds.), *Viden og vilje i pædagogers arbejde*. København: BUPL.
- Mandag morgen (2004). *Virker velfærden? - et debatoplæg om evidens og velfærd*. København: Huset Mandag Morgen.
- Marsh, P., & Fisher, M. (2008). The Development of Problem-Solving Knowledge for Social Care Practice. *British Journal of Social Work*, 38, 971-987.
- Marthinsen, E. (2004). "Evidensbasert" – praksis og ideologi. *Nordisk Sosialt arbeid*, 24(4), 290-302.
- McCracken, S., & Marsh, J. (2008). Practitioner expertise in evidence-based practice decision making. *Research on social work practice*, 18(4).
- Mullen, E. J., Bledsoe, S. E., & Bellamy, J. L. (2008). Implementing evidence-based social work practice. *Research on social work practice*, 18(4).
- Munch, L. (2007). Evidensbaseret socialpædagogisk arbejde - en case. *Vera nr. 39*.
- Nilsson, K., & Sunesson, S. (1988). *Konflikt, kontroll, expertis. Att använda social forskning*. Lund: Arkiv Förlag.
- Nowotny, H., Scott, P., & Gibbons, M. (2003). Re-Thinking Science: Knowledge and the Public in an Age of Uncertainty. *Acta Sociologica*, 46(2), 166-176.
- Nutley, S., Walter, I., & Davies, H. T. O. (2007). *Using Evidence: How Research Can Inform Public Services*. UK: The Policy Press.
- Nygren, P. (2004). *Handlingskompetanse. Om profesjonelle personer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ogden, T., & Halliday-Boykins, C. A. (2004). Multisystemic treatment of adolescents in Norway: Replication of clinical outcomes outside the U.S. *Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 9, 77-83.
- Olsson, T. (2009). *Crossing the Quality Chasm? The short-term effectiveness and efficiency of MST in Sweden: An example of evidence-based practice applied to social work. Dissertation*. Lund: Socialhögskolan, Lunds Universitet.
- Olsson, T., & Sundell, K. (2008). Implementering steg för steg - vad säger forskningen? . In K. Sundell (Ed.), *Att förändra socialt arbete - forskare och praktiker om implementering*. Stockholm: Gothia Förläg.
- Parr, J. (1980). *Labouring Children: British Immigrant Apprentices to Canada, 1869-1924*. Montreal: McGill-Queen's University Press.

- Pedersen, M. U. (2005). Drug free treatment of substance misusers: where are we now, where are we heading. In M. U. Pedersen, V. Segraeus & M. Hellman (Eds.), *Evidence Based Practice? Challenges in Substance Abuse Treatment*. NAD publication 47 (pp. 11-26). Helsinki, Finland: Nordic Council for Alcohol and Drug Research.
- Rasbech Nielsen, M., & Jensen, B. (2008). *Evaluering af lokale udviklingsprocesser: Om model- og metodeudvikling i evalueringsperspektiv*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
- Rosen, A. (2006). Evidensbaserad praktik i socialt arbete - utmaningar och möjligheter i antropologi. In B. Blom, S. Morén & L. Nygren (Eds.), *Kunskap i socialt arbete. Om villkor, processer och användning*. Stockholm: Natur og Kultur.
- Schlonsky, A., & Mcluckie, A. (2008). Betydelsen av professionell expertis i evidensbaserad praktik. In U. Jergeby (Ed.), *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. Stockholm: Götha Forläg.
- Sheldon, B. (1978). Theory and Practice in Social Work: A Reexamination of a Tenuous Relationship. *British Journal of Social Work* (8), 1-22.
- Sheldon, B., Chilvers, R., Ellis, A., Mosely, A., & Tierney, S. (2005). A pre-post empirical study of obstacles to, and opportunities for, evidence-based practice in social care. In A. Bilson (Ed.), *Evidence-Based Practice in Social Work*. London: Whiting and Birch Ltd.
- Sundell, K., & Soydan, H. (2008). Från kunskap til praktik. In K. Sundell (Ed.), *Att förändra socialt arbete - forskare och praktiker om implementering*. Stockholm: Götha Förlag.
- Sundell, K., & Vinnerljung, B. (2008). Goda intentioner kan våll skada - om etik i socialt arbete. In U. Jergeby (Ed.), *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. Stockholm: Gothia Förlag.
- Winter, S. C., & Nielsen, V. L. (2008). *Implementering af politik*. Århus: Academica.